Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
GIOVANNI PITRUZZELLA
7 päivänä huhtikuuta 2022 [1]

Asia C-460/20

TU ja
RE
vastaan
Google LLC

(Ennakkoratkaisukysymys – Bundesgerichtshof (ylin yleinen tuomioistuin, Saksa))

Ennakkoratkaisupyyntö – Henkilötietojen suoja – Väitetysti virheellisten tietojen hakutulosten luettelosta poistamista ja esikatselukuvina (thumbnails) näytettävien kuvien poistamista koskeva pyyntö

I Johdanto

1. Tämän ratkaisuehdotuksen kohteena olevalla ennakkoratkaisupyynnöllä Bundesgerichtshof (ylin yleinen tuomioistuin, Saksa; jäljempänä BGH) esittää unionin tuomioistuimelle kaksi luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta 27.4.2016 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus, jäljempänä GDPR) [2] 17 artiklan 3 kohdan a alakohdan ja yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta 24.10.1995 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 95/46/EY [3] 12 artiklan b alakohdan ja 14 artiklan ensimmäisen kohdan a alakohdan, luettuina Euroopan unionin perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja) 7, 8, 11 ja 16 artiklan valossa, tulkintaa koskevaa kysymystä. Nämä kysymykset on esitetty TU:n ja RE:n (jäljempänä yhdessä valittajat) Google LLC:tä (jäljempänä Google tai vastapuoli) vastaan vireille panemassa menettelyssä, jossa vaaditaan yhtäältä eräiden sellaisten vastapuolen ylläpitämällä hakukoneella tehtyjen hakujen tuottaminen linkkien poistamista hakutulosten luettelosta, jotka viittaavat kolmannen osapuolen internetissä julkaisemiin artikkeleihin, joissa valittajat mainitaan, ja toisaalta lopettamaan yhden tällaisen artikkelin kuvituksena olevien valokuvien näyttäminen niin kutsuttuina esikatselukuvina (thumbnails).

2. On yleisesti tunnettua, että hakukone ei vain tarjoa tilaa muiden verkossa tuottamalle sisällölle vaan toimii aktiivisesti tiedon levittäjänä. ”Verkon rikkaus” olisi vain teoriaa, ellei käyttäjä saisi tarvitsemiaan tietoja hakukoneiden avulla, ja internetin tuottamassa tiedon valtameressä monet

[1] Alkuperäinen kieli: italia.
[2] EUVL 2016, L 119, s. 1.
[3] EYVL 1995, L 281, s. 31.

tiedot olisivat käytännössä mahdottomia löytää ilman tällaisten hakukoneiden apua. Hakukoneen avulla käyttäjä voi tehdä hakuja tiettyjen avainsanojen, kuten henkilön nimen, perusteella, mutta samalla hakukone tekee valintoja, jotka koskevat hakutuloksiin sisällytettäviä sivustoja ja järjestystä, jossa tulokset esitetään hakutulosten luettelossa, millä taas on valtava vaikutus tiedonvälitykseen. Valinnat tekee tätä varten kehitetty algoritmi, ja ne riippuvat siten valintaperusteista, jotka hakukoneen ylläpitäjä on valinnut koneen toimintoja ohjelmoidessaan. Julkaisualustan ylläpitäjä tekee laajakantoisia valintoja myös omien standardiensa nojalla, esimerkiksi liiketoimintamallinsa puolustamiseksi, käyttäjien suojaamiseksi sopimattomilta sisällöiltä tai lakiin perustuvien velvoitteiden täyttämiseksi harjoittamansa moderointipolitiikan (content moderation) puitteissa. Tässä yhteydessä tehdään päätöksiä sisällöistä, joita ei julkaista käyttäjien tekemien hakujen tuottamissa hakutuloksissa.

3. Siten hakukone toimii ikään kuin tiedon portinvartijana – tällä ilmauksella kuvataan toimijoita, joiden toiminnan ansiosta kolmansien osapuolten tuottamat mielipiteet ja tiedot voidaan tuoda demokraattisen tiedonvälityksen piiriin. Tällainen Googlen kaltaisten hakukoneiden harjoittama tietojen virran ”vartiointi” vaikuttaa merkittävästi sekä perusoikeuskirjan 11 artiklassa vahvistetun sananvapauden ja tiedonvälityksen vapauden että perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklan mukaisiin yksityiselämän kunnioittamista ja henkilötietojen suojaa koskevien oikeuksien toteutumiseen. Erityisesti se, että henkilön nimellä tehtävän haun tuottamaan hakutulosten luetteloon sisällytetään tätä henkilöä koskeva internetsivu ja sillä olevat kyseistä henkilöä koskevat tiedot, helpottaa huomattavasti kenen hyvänsä internetin käyttäjän pääsyä näiden tietojen ääreen ja saattaa olla ratkaisevaa mainittujen tietojen levittämisen ja siten sananvapauden ja tiedonvälityksen vapauden toteutumisen kannalta. Samasta syystä tällainen sisällyttäminen on omiaan vaikuttamaan asianomaisen henkilön yksityiselämän kunnioittamista koskevaan perusoikeuteen merkittävämmin kuin mainitun internetsivun toimittajan julkaisu, kuten unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä täsmennetään. [4]

4. Tämän ratkaisuehdotuksen kohteena olevassa ennakkoratkaisupyynnössä hakukoneiden erityinen luonne ja jännite, jonka se luo perusoikeuskirjan 7, 8 ja 11 artiklan mukaisten perusoikeuksien välille, nousee esiin tilanteessa, jonka kaltaista unionin tuomioistuin ei ole toistaiseksi tarkastellut, toisin sanoen tapauksessa, jossa rekisteröity kiistää käsiteltyjen tietojen todenperäisyyden ja vaatii tästä syystä poistamaan hakutulosten luettelosta linkit, jotka viittaavat kolmansien osapuolten toimittamaan sisältöön, jossa nämä tiedot ovat.

II Asiaa koskevat oikeussäännöt

5. Perusoikeuskirjan 7, 8, 11 ja 16 artiklan, joissa vahvistetaan oikeus yksityiselämän kunnioittamiseen, oikeus henkilötietojen suojaan, sananvapaus ja tiedonvälityksen vapaus ja elinkeinovapaus, lisäksi tässä tarkastelussa merkityksellisiä ovat erityisesti direktiivin 95/46 12 artiklan b alakohta ja 14 artiklan a alakohta, johon ainoastaan viittaan, sekä GDPR:n 17 artikla. Viimeksi mainitun 1 kohdassa säädetään rekisteröidyn oikeudesta saada rekisterinpitäjä poistamaan itseään koskevat henkilötiedot erityisesti, jos tällaisia tietoja on käsitelty lainvastaisesti, ja rekisterinpitäjän vastaavasta velvollisuudesta poistaa mainitut henkilötiedot. Saman artiklan 3 kohdan a alakohdassa täsmennetään, että 1 kohtaa ei sovelleta, jos henkilötietojen käsittely on tarpeen ”sananvapautta ja tiedonvälityksen vapautta koskevan oikeuden käyttämiseksi”. Muihin direktiivin 95/46 ja GDPR:n ennakkoratkaisupyynnön kannalta merkityksellisiin säännöksiin viitataan jäljempänä asian tarkastelun yhteydessä.

[4] Ks. erityisesti tämän ratkaisuehdotuksen 14 ja 15 kohta.

III Pääasia ja menettely unionin tuomioistuimessa

6. TU on useissa rahoituspalveluja tarjoavissa yhtiöissä vastuullisessa asemassa tai osakkaana. RE oli TU:n avopuoliso ja toukokuuhun 2015 asti prokuristi eräässä näistä yhtiöistä. Verkkosivustolla www.g...net (jäljempänä g-net) ilmestyi 27.4.2015, 4.6.2015 ja 16.6.2015 kolme artikkelia, joissa tarkasteltiin kriittisesti ja epäillen eräiden edellä mainittujen yhtiöiden sijoitusmallin uskottavuutta. Artikkeliin, joka julkaistiin 4.6.2015, oli liitetty neljä valokuvaa, joista kolmessa esiintyi TU ja yhdessä RE ja joissa valittajat oli kuvattu ohjaamassa ylellisiä autoja, helikopterissa ja yksityislentokoneen edessä. Yhdessä artikkelien kanssa nämä kuvat saattoivat luoda vaikutelman siitä, että valittajat elävät toisten rahoittamassa ylellisyydessä. Verkkosivuston ylläpitäjä on tunnistetietojen (”impressum”) mukaan G-LLC. G-LLC:n tavoitteena on sen oman ilmoituksen mukaan ”aktiivisen valistamisen ja pysyvän läpinäkyvyyden avulla kestävästi myötävaikuttaa petosten ehkäisemiseen taloudessa ja yhteiskunnassa”. G-LLC:n liiketoimintamallia on kuitenkin eri julkaisuissa tarkasteltu kriittisesti ja sitä on syytetty muun muassa yrityksestä kiristää yrityksiä siten, että se julkaisee niistä ensin kielteisiä arvioita, minkä jälkeen se tarjoutuu ns. suojelurahaa vastaan poistamaan kielteiset selonteot tai estämään sellaisten julkaisemisen. Artikkelit, jotka oli julkaistu 4.6.2015 ja 16.6.2015, näkyivät Googlen ylläpitämän hakukoneen hakutulosten luettelossa, kun haussa syötettiin sen hakukoneeseen valittajien etu- ja sukunimet – sekä erikseen että tiettyjen yhtiöiden nimien yhteydessä –, ja 27.4.2015 julkaistu artikkeli, kun Googlen hakukoneeseen syötettiin tiettyjen yhtiöiden nimet. Hakutuloksiin sisältyivät linkit kyseisiin artikkeleihin. Lisäksi Google näytti kuvahakunsa tuloksissa esikatselukuvina (thumbnails) valittajien valokuvat, jotka sisältyivät 4.6.2015 julkaistuun artikkeliin.

7. Valittajat vaativat vastapuolta yhtäältä poistamaan hakutulosten luettelosta kyseiset artikkelit, jotka heidän mukaansa sisältävät joukon virheellisiä väittämiä ja totuudenvastaisia kunniaa loukkaavia mielipiteitä, ja toisaalta poistamaan esikatselukuvat hakutulosten luettelosta. He väittävät, että G-LLC on kiristänyt heitä. Vastapuoli kieltäytyi hyväksymästä tätä pyyntöä viitaten riidanalaisten artikkelien ja kuvien ammatilliseen asiayhteyteen ja vedoten tietämättömyyteensä niiden sisältämien tietojen väitetystä virheellisyydestä. Kanne hylättiin kahdessa ensimmäisessä oikeusasteessa.

8. Tässä tilanteessa BGH päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko rekisteröidyn yksityiselämän kunnioittamista koskevan oikeuden (– – perusoikeuskirjan 7 artikla) ja henkilötietojen suojan (perusoikeuskirjan 8 artikla) kanssa yhteensopivaa, että tutkittaessa hänen internethakupalvelun ylläpitäjää vastaan esittämäänsä pyyntöä, joka koskee hakutulosten poistamista luettelosta, [GDPR:n] 17 artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaisesti suoritettavassa perusoikeuskirjan 7, 8, 11 ja 16 artiklassa vahvistettujen vastakkaisten oikeuksien ja etujen punninnassa silloin, kun linkki, jonka poistamista pyydetään, johtaa sisältöön, joka käsittää tosiseikkoja koskevia väitteitä ja niitä koskevia arvoarvostelmia, joiden totuudenmukaisuuden rekisteröity kiistää, ja jonka lainmukaisuus riippuu siinä esitettyjen tosiseikkoja koskevien väitteiden totuudenmukaisuudesta, ratkaiseva merkitys annetaan sille, voiko rekisteröity kohtuudella – esimerkiksi välitoimimenettelyssä – saada oikeussuojaa sisällön tarjoajaa vastaan ja näin saada ainakin väliaikaisesti selvitetyksi kysymyksen hakukoneen ylläpitäjän näyttämän sisällön totuudenmukaisuudesta?

2) Onko hakutulosten luettelosta poistamista koskevan pyynnön yhteydessä, joka esitetään sellaisen internetin hakupalvelun ylläpitäjää vastaan, joka nimihaun yhteydessä etsii luonnollisten henkilöiden valokuvia, jotka kolmas osapuoli on esittänyt internetissä henkilön nimen yhteydessä, ja joka näyttää löytämänsä valokuvat hakutulosten luettelossa esikatselukuvina (thumbnails), [direktiivin 95/46] 12 artiklan b alakohdan ja 14 artiklan ensimmäisen kohdan a alakohdan tai [GDPR:n] 17 artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaisesti suoritettavassa perusoikeuskirjan 7, 8, 11 ja 16 artiklassa vahvistettujen vastakkaisten oikeuksien ja etujen punninnassa pidettävä kolmannen osapuolen suorittamaa alkuperäistä julkaisemista ratkaisevana myös silloin, kun hakukone esikatselukuvan esittämisen yhteydessä tosin luo linkin kolmannen osapuolen verkkosivustolle mutta ei nimeä sitä konkreettisesti eikä internethakupalvelu näytä tässä yhteydessä siitä ilmenevää kontekstia?”

9. Nyt esillä olevassa asiassa kirjallisia huomautuksia ovat esittäneet pääasian asianosaiset, Romanian, Itävallan ja Kreikan hallitukset ja Euroopan komissio. Unionin tuomioistuimen 24.1.2022 pidetyssä suullisessa käsittelyssä suullisia huomautuksia esittivät pääasian asianosaiset ja komissio.

IV Asian tarkastelu

10. Ennen ennakkoratkaisukysymysten tarkastelua on viitattava unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöön, joka koskee hakukoneen ylläpitäjän velvollisuuksia tapauksissa, joissa sen toimintaan liittyy henkilötietojen käsittelyä, ja erityisesti tapauksissa, joissa esiin nousee kysymys tällaisen käsittelyn kohteena olevan henkilön oikeudesta saada itseään koskevat tiedot poistetuksi. Jäljempänä näemme, että näitä velvoitteita on muokattu, unionin tuomioistuimen sanoja käyttääkseni, hakukoneen ylläpitäjän ”vastuiden, valtuuksien ja mahdollisuuksien”[5] mukaan, ja nämä puolestaan liittyvät erottamattomasti viimeksi mainitun lyhyesti tämän ratkaisuehdotuksen johdannossa kuvattuun asemaan internetin ekosysteemissä.

A Unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö

11. Hakukoneiden toiminnan yhteydessä tapahtuvaa henkilötietojen käsittelyä koskevasta unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee neljä kiintopistettä.

12. Näistä ensimmäinen koskee hakukoneiden toiminnan luonnehdintaa ja sen asemaa unionin henkilötietojen suojaa koskevan sääntelyn soveltamisalalla.

13. Asiassa Google Spain ja Google[6] 13.5.2014 annetussa tuomiossa (jäljempänä Google Spain -tuomio) unionin tuomioistuin totesi, että hakukoneen toiminnan, joka käsittää sivullisten internetissä julkaisemien tai sinne lataamien tietojen löytämisen, automaattisen indeksoinnin ja tilapäisen tallentamisen sekä lopuksi tietojen asettamisen internetin käyttäjien saataville tietyssä etusijajärjestyksessä, on katsottava olevan direktiivin 95/46 2 artiklan b alakohdassa tarkoitettua ”henkilötietojen käsittelyä” silloin, kun näihin tietoihin sisältyy ”henkilötietoja”.[7] Sillä, että kyseiset tiedot on jo julkaistu internetissä eikä hakukone ole muuttanut niitä, ei ole merkitystä

[5] Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 16 kohta.

[6] C-131/12, EU:C:2014:317.

[7] Toisin sanoen tunnettuja tai tunnistettavissa olevia luonnollisia henkilöitä koskevia ja siten mainitun direktiivin 2 artiklan a alakohdassa tarkoitettuja ”henkilötietoja”.

tässä yhteydessä.[8] Toinen Google Spain -tuomiossa todettu seikka seuraa tästä hakukoneiden toiminnan luonnehdinnasta. Hakukoneen toiminnan päämäärät ja välineet määrittävänä toimijana hakukoneen ylläpitäjää on pidettävä direktiivin 95/46 2 artiklan d alakohdassa tarkoitettuna toimintaansa liittyvien henkilötietojen käsittelystä vastaavana ”rekisterinpitäjänä”.[9] Tässä yhteydessä unionin tuomioistuin täsmensi, että hakukoneen ylläpitäjän jättäminen ”rekisterinpitäjän” käsitteen ulkopuolelle vain sillä perusteella, ettei sillä ole määräysvaltaa sivullisten internetsivuilla julkaistuihin henkilötietoihin, olisi ristiriidassa kyseisen säännöksen tavoitteen kanssa, joka on varmistaa rekisteröityjen tehokas ja kattava suojelu määrittelemällä kyseinen käsite laajasti.[10]

14. Toinen unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenevä kiintopiste liittyy hakukoneen toiminnasta johtuviin asianomaisten henkilöiden perusoikeuksia koskeviin mahdollisesti vakaviin seurauksiin.

15. Kuten jo edellä on todettu, internet lisää eksponentiaalisesti yksityiselämän kunnioittamista ja henkilötietojen suojaa koskevien perusoikeuksien vaarantumisen uhkaa, mikä johtuu tavasta, jolla tietoa verkossa tuotetaan ja levitetään. Koska unionin tuomioistuin on tästä todellisuudesta hyvin tietoinen, Google Spain -tuomiossa se yhtäältä täsmensi, että hakukoneen toiminnan yhteydessä suoritettu henkilötietojen käsittely eroaa internetsivustojen toimittajien suorittamasta henkilötietojen käsittelystä, jossa henkilötiedot sisällytetään internetsivulle, ja menee sitä pidemmälle.[11] Toisaalta se korosti, että hakukoneen ylläpitäjän harjoittama henkilötietojen käsittely ”on omiaan vaikuttamaan merkittävästi yksityiselämän kunnioittamista ja henkilötietojen suojaa koskeviin perusoikeuksiin, kun haku kyseisen koneen avulla suoritetaan luonnollisen henkilön nimellä, koska mainitun käsittelyn johdosta kaikki internetin käyttäjät voivat saada hakutulosten luettelossa sellaisen jäsennellyn katsauksen kyseistä henkilöä koskevista internetistä löydettävistä tiedoista, jotka liittyvät potentiaalisesti useisiin eri seikkoihin hänen yksityiselämästään ja joita ei ilman mainittua hakukonetta olisi voitu tai ne olisi pelkästään hyvin hankalasti voitu yhdistää toisiinsa ja laatia siis kutakuinkin yksityiskohtaisen profiilin kyseessä olevasta henkilöstä”. Lisäksi rekisteröidyn henkilön mainittuihin oikeuksiin puuttuminen on ”sitäkin suurempaa internetillä ja hakukoneilla – joiden johdosta tällaisista hakutulosten luetteloihin sisältyvistä tiedoista tulee sellaisia, että niitä voidaan katsella kaikkialla – nyky-yhteiskunnassa olevan merkittävän aseman vuoksi”.[12] Näin ollen unionin tuomioistuin katsoi, että ”koska hakukoneen toiminta voi siis internetsivustojen toimintaan nähden vaikuttaa olennaisesti ja suuremmassa määrin yksityiselämän kunnioittamista ja henkilötietojen suojaa koskeviin perusoikeuksiin, hakukoneen ylläpitäjän on kyseisen toiminnan tarkoituksen ja keinot määrittelevänä henkilönä varmistettava vastuidensa, valtuuksiensa ja mahdollisuuksiensa yhteydessä se, että toiminta täyttää direktiivin 95/46 vaatimukset, jotta direktiivissä säädetyt takeet voivat saada täyden vaikutuksensa ja jotta rekisteröityjen tehokas ja kattava suojelu ja erityisesti heidän oikeutensa nauttia yksityiselämän kunnioitusta voidaan todella turvata”.[13] Asiassa GC ym. (Arkaluonteisten tietojen poistaminen hakutulosten luettelosta) 24.9.2019 annetussa tuomiossa[14] (jäljempänä GC-tuomio) unionin tuomioistuin totesi, että hakukoneen ylläpitäjään on sovellettava kaikkia henkilötietojen käsittelyn yhteydessä direktiivissä 95/46 ja

8 V. Google Spain -tuomio, 28 kohta ja 29–31 kohta

9 Ks. Google Spain -tuomio, 32 ja 33 kohta. Direktiivin 95/46 ja GDPR:n italiankielisessä versiossa direktiivin 95/46 2 artiklan d alakohdassa tarkoitettu ”responsabile del trattamento” [suom. rekisterinpitäjä] käsite vastaa tällä hetkellä GDPR:n 4 artiklan 7 alakohdassa tarkoitettua ”titolare del trattamentoa” [suom. rekisterinpitäjä].

10 Ks. Google Spain -tuomio, 34 kohta.

11 Ks. Googe Spain -tuomio, 35 kohta.

12 Ks. Google Spain -tuomio, 80 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen; ks. myös 36–38 kohta.

13 Ks. Google Spain -tuomio, 38 kohta.

14 C-136/17, EU:C:2019:773.

GDPR:ssä tarkoitetulle ”rekisterinpitäjälle” kuuluvia velvoitteita, direktiivin 8 artiklan 1 ja 5 kohdassa ja GDPR:n 9 artiklan 1 kohdassa ja 10 artiklassa tarkoitetut arkaluonteisten tietojen käsittelyä koskevat kiellot ja rajoitukset mukaan lukien. Tässä tuomiossa unionin tuomioistuin on täsmentänyt, että hakukoneen ylläpitäjän hakukoneen toiminnan yhteydessä suorittaman käsittelyn erityispiirteet eivät voikaan oikeuttaa sitä, että kyseinen ylläpitäjä vapautetaan noudattamasta mainittuja säännöksiä, nämä erityispiirteet voivat kuitenkin vaikuttaa mainitulla ylläpitäjällä olevien konkreettisten velvollisuuksien ja konkreettisen vastuun ulottuvuuteen. Koska viimeksi mainittu ei ole vastuussa siitä, että arkaluonteiset tiedot ovat sivullisen julkaisemalla internetsivulla, vaan se on vastuussa kyseisen sivun lisäämisestä hakutulosten luetteloon, vain tästä indeksoinnista johtuu, että hakukoneen ylläpitäjään sovelletaan näin ollen tällaisten tietojen käsittelyä koskevia säännöksiä ”sellaisen tarkastuksen välityksellä, joka on suoritettava toimivaltaisten kansallisten viranomaisten valvonnassa rekisteröidyn esittämän pyynnön perusteella”.[15]

16. Kolmas unionin tuomioistuimen kiintopiste liittyy tarpeeseen ottaa hakukoneen ylläpitäjälle esitetyn hakutulosten luettelosta poistamista koskevan pyynnön yhteydessä huomioon kaikki asiaan liittyvät perusoikeudet ja tasapainottaa ne niin, että konkreettisen yksittäistapauksen olosuhteiden ohella otetaan huomioon myös internetympäristön teknologiset ominaispiirteet.

17. Tässä yhteydessä unionin tuomioistuin on yhtäältä todennut, ettei sitä, että asianomaisen henkilön perusoikeuksiin puututaan näyttämällä häntä koskevia tietoja hänen nimellään hakukoneella tehdyn internethaun tuloksissa, voida tällaisen puuttumisen potentiaalisen vakavuuden vuoksi perustella pelkästään hakukoneen ylläpitäjän taloudellisella intressillä, mutta toisaalta se on huomauttanut, että ”linkkien poistamisella hakutulosten luettelosta voisi aina kyseessä olevien tietojen mukaan olla seurauksia sellaisten internetin käyttäjien oikeutetulle intressille – – [saada] nuo tiedot”.[16] Tällaisissa tilanteissa on unionin tuomioistuimen mukaan ”pyrittävä löytämään oikeudenmukainen tasapaino muun muassa kyseisen intressin ja rekisteröidyllä henkilöllä perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklan nojalla olevien perusoikeuksien välillä”.[17] Sama vaatimus toistetaan GC-tuomiossa viitaten GDPR:n 17 artiklaan, jossa kodifioidaan oikeus tietojen poistamiseen (tai ”oikeus tulla unohdetuksi”), jonka unionin tuomioistuin on tunnustanut Google Spain -tuomiossa,[18] ja, kuten unionin tuomioistuin on itsekin todennut, jonka 3 kohdan a alakohdassa vahvistetaan nimenomaisesti edellä mainittujen oikeuksien punnintaa koskeva vaatimus.[19] Tässä tuomiossa unionin tuomioistuin vahvistaa myös jo Google Spain -tuomiossa todetut arviointiperusteet, joiden nojalla tällainen punninta on suoritettava, ja korostaa, että ”vaikka perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklalla suojatut rekisteröidyn oikeudet syrjäyttävät pääsääntöisesti internetin käyttäjien tiedonvälityksen vapauden, tuo tasapaino voi kuitenkin riippua erityistapauksissa kyseessä olevien tietojen luonteesta ja niiden arkaluonteisuudesta rekisteröidyn henkilön yksityiselämän kannalta sekä yleisöllä olevasta intressistä saada kyseiset tiedot käyttöönsä, ja jälkimmäinen intressi voi olla erilainen muun muassa kyseisellä henkilöllä julkisuudessa olevan aseman perusteella”.[20] Unionin tuomioistuimen muotoilujen ohella erityisesti GC-tuomiosta ilmenee, että keskenään on punnittava *yhtä merkityksellisiä* perusoikeuksia, jotka ovat demokraattisen yhteiskunnan moitteettoman

[15] Ks. GC-tuomio, 45–47 kohta

[16] Ks. Google Spain -tuomio, 81 kohta.

[17] Ks. Google Spain -tuomio, 81 kohta.

[18] Ks. Google Spain -tuomio, erityisesti 88 ja 99 kohta. Unionin tuomioistuin totesi henkilötietojen poistamista koskevan oikeuden direktiivin 95/46 12 artiklan b alakohtaa ja 14 artiklan ensimmäisen kohdan a alakohtaa tulkiten.

[19] Ks. GC-tuomio, 54–59 kohta.

[20] Ks. GC-tuomio, 66 kohta; vastaavasti, vaikkakin ilman nimenomaista viittausta perusoikeuskirjan 11 artiklassa vahvistettuun tiedonvälityksen vapauteen, ks. Google Spain -tuomio, 81 kohta.

toiminnan välttämättömiä edellytyksiä. Näin ollen sitä, onko jokin oikeus toista tärkeämpi, ei ole mahdollista todeta abstraktilla tasolla, vaan on saavutettava tasapaino siten, että kuhunkin asiassa merkitykselliseen perusoikeuteen puututaan niin vähän kuin mahdollista. Tästä tuomiosta seuraa myös, että tasapainon painopiste siirtyy perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklan mukaisista yksityiselämän kunnioittamista ja henkilötietojen suojaa koskevista oikeuksista kohti perusoikeuskirjan 11 artiklan mukaista vapautta vastaanottaa ja levittää tietoa, mikäli kyseisellä henkilöllä on asema julkisessa elämässä ja häntä koskevien tietojen vastaanottaminen on näin ollen internetin käyttäjien edun mukaista. [21]

18. Neljäs unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenevä kiintopiste on se, että hakukoneen ylläpitäjälle hakukoneen toiminnan edellyttämien henkilötietojen rekisterinpitäjän ominaisuudessa kuuluu kyseessä olevien perusoikeuksien punninta sen varmistamiseksi, että tällainen käsittely täyttää GDPR:ssä (ja aiemmin direktiivissä 95/46) säädetyt edellytykset. [22] Tämä asema on kodifioitu GDPR:n 17 artiklassa.

19. Kun kysymyksessä on ”oikeus tulla unohdetuksi”, hakukoneen ylläpitäjän on näin ollen päätettävä asiassa merkityksellisten oikeuksien ja etujen nojalla ja kunkin yksittäistapauksen olosuhteiden valossa, mitkä sisällöt voidaan sisällyttää hakukoneella tehtävien hakujen tuottamiin tuloksiin ja mitkä taas on jätettävä pois hakutulosten luettelosta. Jos rekisterinpitäjä ei ryhdy kyseisten pyyntöjen nojalla toimenpiteisiin, rekisteröity voi siirtää asian valvontaviranomaiselle tai lainkäyttöviranomaiselle, jotta tämä suorittaisi välttämättömät tarkastukset ja määräisi tämän johdosta kyseisen rekisterinpitäjän osalta täsmällisiä toimenpiteitä. [23] Tässä yhteydessä on muistutettava, että 29 artiklan mukainen tietosuojatyöryhmä [24] antoi 26.11.2014 Google Spain -tuomion soveltamista koskevat suuntaviivat, [25] joiden tarkoituksena on tarjota tietoja siitä, kuinka tietosuojatyöryhmään kuuluvat tietosuojasta vastaavat viranomaiset aikovat panna tämän tuomion täytäntöön. Näihin suuntaviivoihin sisältyy myös esimerkkiluettelo yhteisistä arviointiperusteista, joita tietosuojasta vastaavat viranomaiset soveltavat käsitellessään tapauskohtaisesti kansallisille viranomaisille esitettyjä valituksia tapauksissa, joissa hakukoneiden ylläpitäjät kieltäytyvät poistamasta tietoja hakutulosten luettelosta. Erityisesti Google soveltaa näitä suuntaviivoja tutkiessaan sille esitettyjä hakutulosten luettelosta poistamista koskevia pyyntöjä.

20. BGH:n esittämiä ennakkoratkaisukysymyksiä on tarkasteltava edellä esitettyjen periaatteiden valossa.

[21] Vastaavasti ks. myös tuomio 24.9.2019, Google (Hakutulosten luettelosta poistamista koskevan oikeuden alueellinen ulottuvuus) (C-507/17, EU:C:2019:772, 45 kohta).

[22] Unionin tuomioistuin on yhdistänyt hakutulosten luettelosta poistamista koskevan oikeuden käyttämisen direktiivin 95/46 12 artiklan b alakohdassa ja 14 artiklan ensimmäisen kohdan a alakohdassa tarkoitettuun mekanismiin, jonka nojalla rekisteröity voi osoittaa näihin säännöksiin perustuvat pyynnöt suoraan rekisterinpitäjälle, jonka on sitten tutkittava huolellisesti pyyntöjen asiasisältö ja tarvittaessa lopetettava kyseessä olevien tietojen käsittely, ks. Google Spain -tuomio, 77 kohta. Ks. nimenomaisesti GDPR:n osalta GL-tuomio, 66 kohta.

[23] Ks. Google Spain -tuomio, 77 kohta.

[24] Direktiivin 95/46 29 artiklan nojalla perustettu ”29 artiklan mukainen tietosuojatyöryhmä” on riippumaton eurooppalainen neuvoa-antava elin, joka käsittelee tietosuojaan ja yksityisyyden suojaan liittyviä kysymyksiä.

[25] https://ec.europa.eu/newsroom/article29/items/667236/en.

B Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys

21. Google vastustaa ensimmäisen ennakkoratkaisukysymyksen tutkittavaksi ottamista, koska se pitää kysymystä hypoteettisena siksi, että BGH:n harkitsema ratkaisu on sen mukaan abstrakti ajatusrakennelma, jolla ei ole yhteyttä pääasian tosiseikkoihin. Unionin tuomioistuimella ei sen mukaan myöskään ole käytettävissään tarvittavia tietoja hyödyllisen vastauksen antamiseksi.

22. Tässä yhteydessä on mielestäni ensinnäkin hylättävä Googlen väite, jonka mukaan ennakkoratkaisupyyntöpäätös ei ole tältä osin riittävän yksityiskohtainen. BGH on näet mielestäni antanut riittävän täsmällisen ja kattavan kuvan käsiteltävänään olevan riita-asian asiayhteydestä ja siitä, miksi vastauksen saaminen ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen on tässä yhteydessä tarpeen. Unionin tuomioistuimella on tiedossaan kaikki tarpeelliset seikat, joita se tarvitsee vastatakseen tähän kysymykseen, vaikka ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ei täsmennäkään sitä, voivatko pääasian valittajat tosiasiallisesti saada oikeussuojaa sisällöntuottajaa vastaan, eikä sitä, mitä seurauksia olisi mahdollisella kieltävällä vastauksella tähän kysymykseen. Toiseksi pelkästään se, että BGH pitää käsiteltävänään olevan riita-asian ratkaisemisen kannalta tarpeellisena tutkia alustavasti sen menetelmän oikeellisuus, jota sen näkemyksen voidaan soveltaa pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa, yleisellä ja abstraktilla tasolla kuvatussa tilanteessa, ei merkitse sitä, että unionin tuomioistuimelle esitetty ennakkoratkaisukysymys olisi hypoteettinen, mikäli ilmenee, että vastaus tällaiseen kysymykseen mahdollistaa sen, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin voi tarpeelliset tosiseikat todettuaan ratkaista pääasian. Lopuksi huomautan, että muut Googlen ensimmäisen ennakkoratkaisukysymyksen tutkittavaksi ottamisen edellytysten puuttumista koskevan väitteensä tueksi esittämät perustelut koskevat lähinnä sitä, millaisia vaikutuksia olisi sillä, että unionin tuomioistuin mahdollisesti hyväksyisi ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen ehdottaman ratkaisun, ja perustelut koskevat näin ollen tämän kysymyksen asiasisältöä.

a) Alustavat huomautukset

23. Ensimmäisellä ennakkoratkaisukysymyksellä unionin tuomioistuinta pyydetään lähinnä täsmentämään, mitkä ovat hakukoneen ylläpitäjän velvollisuudet sen käsitellessä hakutulosten luettelosta poistamista koskevaa pyyntöä, joka perustuu indeksoidun sisällön, nyt esillä olevassa asiassa pääasian valittajien hallinnoimien yhtiöiden investointimallia ja toiminnan tuloksia koskevia tietoja ja kommentteja sisältävien artikkelien, paikkansapitämättömyyttä koskevaan väitteeseen, jonka tueksi ei ole esitetty näyttöä. BGH ottaa huomioon erityisesti kyseisten artikkelien ammatillisen asiayhteyden ja sen, kuinka merkityksellistä julkaistu tieto valittajien riskialttiilla toimialalla on sijoittajille,[26] toteaa, että hakutulosten luettelosta poistaminen olisi perusteltua vain siinä tapauksessa, että kiistetyt tiedot todella ovat paikkansapitämättömiä, ja pohtii, onko pääasian valittajilla velvollisuus todistaa riidanalaisten väitteiden virheellisyys tai ainakin esittää siitä jotakin näyttöä, vai olisiko Googlen oletettava, että mainittujen valittajien väitteet ovat perusteltuja ja tehtävä pyydetty hakutulosten luettelosta poistaminen, tai pyrkiä itse selvittämään tosiseikat. BGH esittää, että kysymys ratkaistaisiin sen mukaan, onko asianomaisella henkilöllä kohtuullinen mahdollisuus saada oikeussuojaa esimerkiksi välitoimella suoraan sisällöntarjoajaa vastaan, ja kysyy unionin tuomioistuimelta lähinnä, onko tällainen GDPR:n 17 artiklan 3 kohdan a alakohdan tulkinta oikea.

[26] Tässä esitetään vain osa BGH:n huomioon ottamista arviointiperusteista, jotka mainitaan nimenomaisesti ennakkoratkaisupyyntöpäätöksessä. Päätöksen eri kohtien tekstistä ilmenee kuitenkin, että mainittu tuomioistuin on arvioinut käsiteltävänään olevan asian ominaispiirteitä kattavasti.

24. Kaikki asianosaiset ja osapuolet, jotka ovat esittäneet huomautuksia nyt käsiteltävässä asiassa, vastustavat, osin eri perustein, BGH:n ehdottamaa ratkaisua [27] ainakin siltä osin kuin tällainen ratkaisu merkitsisi sitä, että vastoin tämän ratkaisuehdotuksen 11–19 kohdassa viitattua oikeuskäytäntöä GDPR:n 17 artiklan 3 kohdan a alakohdassa tarkoitettu etujen punninnan perusteena käytettäisiin yksinomaan sitä, onko henkilöllä kohtuullinen mahdollisuus saada oikeussuojaa suoraan sisällöntarjoajaa vastaan.

25. Omalta osaltani korostan, että ennakkoratkaisupyynnöstä käy selkeästi ilmi, että BGH pohti mainitun perusteen mahdollista merkitystä vasta punnittuaan perusoikeuskirjan 7, 8 ja 11 artiklassa mainittuja oikeuksia nyt käsiteltävän asian olosuhteissa ja olettaen, että kiistetyt tiedot ovat todenmukaisia, se päätteli, että internetin käyttäjien oikeus vastaanottaa tietoa on asetettava etusijalle. BGH:n tarkoittama päätelmä on siis se, että kun kaikkia muita asiaan liittyviä tekijöitä on tarkasteltu asianmukaisesti, hakutulosten luettelosta poistamista koskevan pyynnön hyväksyminen tai hylkääminen riippuu *yksinomaan* siitä, ovatko tiedot, joiden poistamista vaaditaan, tosia vai virheellisiä. Näin ollen unionin tuomioistuimen mahdollisesta myöntävästä vastauksesta BGH:n kysymykseen ei seuraisi, että hakukoneen avulla saatavien tietojen väitetyn virheellisyyden perusteella esitetyn hakutulosten luettelosta poistamista koskevan pyynnön hyväksyminen tai hylkääminen riippuisi *vain* asianomaisen henkilön mahdollisuudesta saada oikeussuojaa sisällöntarjoajaa vastaan, eikä vastauksesta – toisin kuin Google väittää – seuraisi, että mikäli tällaista suojaa ei ole saatavilla, hakukoneen ylläpitäjän olisi automaattisesti poistettava tiedot hakutulosten luettelosta. Tällaiset ratkaisut olisivat lisäksi ristiriidassa GDPR:n 17 artiklan 1 kohdan ja 3 kohdan a alakohdan säännösten oikean yhteensovittamisen kanssa, sillä tässä asetuksessa suljetaan pois kaikki automaattiset ratkaisut, jotka saattaisivat vaikuttaa rekisterinpitäjän, valvontaviranomaisen tai tuomioistuimen harjoittamaan kyseessä olevien perusoikeuksien tarpeelliseen punnintaan. Unionin tuomioistuimen myönteinen vastaus ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen viittaisi yksinkertaisesti siihen, että mikäli internetin käyttäjien oikeus tiedonvälitykseen ja sisällön tarjoajan sananvapaus vaikuttavat asiaan liittyvien olosuhteiden kokonaisuuden valossa olevan etusijalla hakijan oikeuksiin nähden *ja* hakutulosten luettelosta poistamista koskeva pyyntö olisi perusteltu ainoastaan siinä tapauksessa, että riidanalaiset tiedot todella olisivat virheellisiä, kansallinen tuomioistuin ja oikeudenkäyntiä edeltävässä vaiheessa hakukoneen ylläpitäjä voisivat, mikäli tiedon paikkansapitämättömyys ei ole ilmeistä ja pyynnön esittäjä ei ole esittänyt siitä mitään näyttöä, käyttää tätä seikkaa ratkaisevana perusteena. Tarkemmin tarkastellen se, onko henkilöllä kohtuullinen mahdollisuus saada oikeussuojaa sisällöntarjoajaa vastaan, ei voi yksinään olla yksinomainen tai ratkaiseva hakutulosten luettelosta poistamista koskevan pyynnön hylkäämisen tai hyväksymisen peruste, oli pyynnön esittämisen syy mikä hyvänsä, eikä edes GDPR:n 17 artiklan 3 kohdan a alakohdan nojalla suoritettavan punninnan kannalta merkityksellinen arviointiperuste. Tämä peruste itsessään ei nimittäin kerro mitään oikeudesta riidanalaisessa sisällössä olevien tietojen poistamiseen eikä siitä, edellyttävätkö sananvapauteen ja tiedonvälityksen vapauteen liittyvät seikat sisällön indeksoinnin säilyttämistä.

26. Näiden täsmennysten jälkeen on ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen annettavan vastauksen osalta mielestäni ensiksi selvennettävä, mikä merkitys kyseessä olevia perusoikeuksia punnittaessa on pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa asiassa yhtäältä unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä tarkoitetulla asianomaisen henkilön asemalla julkisessa elämässä ja toisaalta sillä, kiistetäänkö käsiteltyjen tietojen todenperäisyys.

[27] Kreikan hallituksen näkökanta vaikuttaa monitahoisemmalta.

b) Perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklassa vahvistettuihin perusoikeuksiin puuttuminen ja henkilön asema julkisessa elämässä

27. Yksityiselämän kunnioittamista ja henkilötietojen suojaa koskevat perusoikeudet eivät ole absoluuttisia huolimatta niiden merkityksellisyydestä unionin perustuslaillisessa järjestelmässä.[28] Kuten erityisesti GDPR:n 17 artiklan 3 kohdan a alakohdasta ilmenee, oikeutta henkilötietojen suojaan on tarkasteltava suhteessa sen tehtävään yhteiskunnassa ja sitä on suhteellisuusperiaatteen mukaisesti punnittava muiden perusoikeuksien kanssa.[29] Tässä punninnassa on otettava asianmukaisesti huomioon hakutulosten luettelosta poistettavaksi vaaditun verkkosivun ylläpitäjän oikeus tiedonvälitykseen ja yleisön oikeus saada tällaisella internetsivulla olevat tiedot.

28. Kuten edellä viitatusta unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, tämä intressi voi vaihdella erityisesti sen mukaan, millainen ”asema julkisessa elämässä” on henkilöllä, johon tiedot viittaavat. Tällä ilmaisulla ei nyt käsiteltävän asian asiayhteydessä tarkoiteta vain tilanteita, joissa henkilöllä on poliittisia virkoja, jotka jo määritelmän mukaisesti asettavat hänet yleisen mielipiteen demokraattisen valvonnan kohteeksi, vaan myös tilanteita, joissa henkilöllä on merkittävä asema talouselämässä.[30] Yleisemmin sekä muiden talouden toimijoiden että kuluttajien luottamus on markkinoiden moitteettoman toiminnan välttämätön edellytys. Luottamus edellyttää sitä, että yleisöllä on mahdollisuus saada tietoja henkilöistä, joilla on ammatillisen asemansa vuoksi mahdollisuus vaikuttaa markkinoiden dynamiikkaan ja kuluttajien etuihin toisinaan jopa enemmän kuin poliittiset päättäjät. Luonnollisesti tällaiset tiedot liittyvät olennaisilta osin heidän ammatilliseen asemaansa mutta voivat ulottua myös yksityiselämää koskeviin seikkoihin, mikäli ne liittyvät tai saattavat muuten vaikuttaa henkilön ammatilliseen toimintaan ja siten yleisön luottamukseen. Tältä osin on korostettava unionin tuomioistuimen jo aiemmin todenneen, että hyväksyessään aseman talouselämässä henkilö hyväksyy myös yksityisyyden suojan rajoittamisen.[31]

29. Mikäli asianomaisella henkilöllä on edellä kuvatun kaltainen julkinen asema, ei vain silloin, kun tällainen asema on tosiasiallisesti huomattavan korkea, vaan myös silloin, kun sen ala on rajoitetumpi, GDPR:n 17 artiklan 1 ja 3 kohdan nojalla tehtävässä punninnassa oikeus tiedonvälitykseen ja tiedon vastaanottamiseen voidaan asiaan liittyvien olosuhteiden kokonaisuuden valossa asettaa etusijalle perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklassa taattuihin perusoikeuksiin nähden. Pääasian olosuhteissa tällaisen etusijan antamista tukevat, kuten ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, paitsi kyseisten julkaisujen ammatillinen asiayhteys ja journalistinen ote, myös riidanalaisten tietojen luonne, joka koskee pääasiassa valittajien hallinnoimien yhtiöiden toimintaa.

c) Tiedon todenperäisyys ja punninnan tavat

30. Sananvapaus ja tiedonvälityksen vapaus asetetaan yleensä etusijalle yksityiselämän kunnioittamista ja henkilötietojen suojaa koskeviin oikeuksiin nähden silloin, kun asianomaisella henkilöllä on näkyvä asema julkisessa elämässä, mutta tilanne kääntyy päinvastaiseksi, mikäli todetaan, että tiedot, joiden poistamista hakutulosten luettelosta pyydetään, eivät ole

[28] Ks. GC-tuomio, 58 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen.

[29] Ks. GC-tuomio, 57 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen.

[30] Ks. vastaavasti Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 19.10.2017, Fuchsmann v. Saksa (CE:ECHR:2017:1019JUD007123313, 40 ja 41 kohta) ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 14.12.2006, Verlagsgruppe News GmbH v. Itävalta (CE:ECHR:2006:1214JUD001052002, 36 kohta).

[31] Ks. tuomio 9.3.2017, Manni (C-398/15, EU:C:2017:197, 59 kohta).

todenperäisiä. Tällaisessa tapauksessa voitaisiin todennäköisesti pikemminkin väittää, että tosiasiassa oikeus tiedonvälitykseen ja oikeus tietojen vastaanottamiseen eivät edes liity asiaan, koska mainittuihin oikeuksiin ei sisälly oikeutta levittää ja vastaanottaa virheellisiä tietoja. Tarvitsematta leikata halki sananvapauden ja tiedonvälityksen vapauden ja tiedon todenperäisyyden välisten suhteiden Gordionin solmua [32] voidaan yksinkertaisemmin todeta, että valheellisen tiedon kyseessä ollessa tällaista kahtalaista, tiedon aktiivisen levittämisen ja sen passiivisen vastaanottamisen oikeutta ei voida asettaa samalle tasolle kuin yksityiselämän kunnioittamista ja henkilötietojen suojaa koskevia perusoikeuksia. Tässä tapauksessa etusijalle on asetettava yksi Euroopan unionin perusarvoista, ihmisarvo.

31. Jäsenvaltioiden valtiosääntöperinteisiin nojaavassa SEU 2 artiklassa olevassa unionin perusarvojen luettelossa ihmisarvon kunnioittaminen asetetaan ensi sijalle. Perusoikeuskirjan 1 artiklassa puolestaan todetaan ehdottomasti, että ”ihmisarvo on loukkaamaton” ja että ”sitä on kunnioitettava ja suojeltava”. Arvojen unionissa, jollainen unioni on, ihmisarvo on ensi sijalla, se on Euroopan rakennuksen perusta. Koska ihmisarvo on loukkaamaton ja sitä on aina kunnioitettava ja suojeltava eikä sen, toisin kuin useimpien muiden perusoikeuskirjassa vahvistettujen oikeuksien, osalta ole säädetty intresseistä, joilla sen rajoittamista voitaisiin perustella, eikä sitä saa loukata minkään, ei edes perusoikeuden käyttämiseen liittyvän, oikeudellisen syyn nojalla. [33] Totuudenvastainen tieto ei ainoastaan loukkaa kohteena olevan henkilön perusoikeutta henkilötietojen suojaan vaan loukkaa myös ihmisarvoa, sillä se antaa henkilöstä valheellisen kuvan ja vääristää hänen identiteettiään. Erityisen totta tämä on internetin ekosysteemissä, jossa tiedot leviävät nopeasti, jäävät pysyvästi saataville ja luovat hakukoneiden ansiosta henkilöstä tarkan profiilin. Digitaalisessa ympäristössä virheellisten tietojen levittäminen jostakusta vahingoittaa pysyvästi hänen identiteettiään, joka tänä päivänä muodostuu suurelta osin verkossa, ja loukkaa vakavasti hänen ihmisarvoaan.

32. Tämän sanottuani korostan, että itse GDPR:ssä tarjotaan selkeä vastaus siihen, mikä merkitys käsiteltyjen henkilötietojen todenperäisyydellä on. Mainitun asetuksen 5 artiklan 1 kohdassa luetellaan näiden tietojen käsittelyyn sovellettavat periaatteet ja sen d alakohdassa todetaan ”täsmällisyyden” periaate, jonka nojalla yhtäältä henkilötietojen on oltava ”täsmällisiä ja tarvittaessa päivitettyjä”, ja toisaalta ”käsittelyn tarkoituksiin nähden epätarkat ja virheelliset tiedot henkilötiedot” on poistettava tai oikaistava viipymättä. [34] Tietojen täsmällisyys on unionin tuomioistuimen mukaan yksi henkilötietojen käsittelyn ”lainmukaisuuden edellytys” [35] ja siten merkityksellinen erityisesti GDPR:n 17 artiklan 1 kohdan d alakohtaa sovellettaessa.

33. Pääasiassa esillä olevan asian kaltaisissa tapauksissa, joissa nousee esiin hakukoneen ylläpitäjän käsittelemän tiedon todenperäisyys, kyseessä olevien perusoikeuksien punnintaan liittyy siten aivan omanlaisiaan seikkoja varsinkin vaiheessa, jossa tiedon todenperäisyyttä tai virheellisyyttä ei ole vielä varmistettu. Tässä vaiheessa keskeinen kysymys on näet se, kenen on tutkittava asia ja millä tavoin.

34. Ennen tämän kysymyksen käsittelyä on mielestäni syytä edelleen täsmentää tapaa, jolla kyseessä olevia perusoikeuksia punnitaan hakukoneiden toimintaa koskevissa kysymyksissä.

[32] Tämä kysymys korostuu erityisesti Yhdysvaltain järjestelmässä, sillä sen perustuslain ensimmäisessä lisäyksessä todettu sananvapaus on erittäin laajasti suojattu.

[33] Ks. Euroopan unionin perusoikeuskirjan selitykset, 1 artikla (EUVL 2007, C-303, s. 17).

[34] Ks. myös GDPR:n johdanto-osan 39 ja 71 perustelukappale sekä 16 artikla ja 18 artiklan 1 kohdan a alakohta, jotka koskevat oikeutta tietojen oikaisemiseen ja käsittelyn rajoittamiseen.

[35] Ks. vastaavasti GL-tuomion 64 kohta, huolimatta siitä, että muodollisesti GDPR:ssä 5 artiklassa luetellut ”henkilötietojen käsittelyä koskevat periaatteet” erotetaan saman asetuksen 6 artiklassa tarkoitetusta ”käsittelyn lainmukaisuudesta”.

d) Perusoikeuksien punninnan suhde hakukoneen ylläpitäjän mahdollisuuksiin, valtuuksiin ja vastuuseen

35. Riita-asian teknologisen asiayhteyden ominaispiirteet vaikuttavat väistämättä tapaan, jolla hakukoneen ylläpitäjä hakutulosten luettelosta poistamista koskevaa pyyntöä tutkiessaan punnitsee vastakkaisia perusoikeuksia. Yhtäältä tiedonvälityksen vapauden kahtalaista, tiedon aktiivisen levittämisen ja sen passiivisen vastaanottamisen oikeuden ja toisaalta yksityiselämän kunnioittamista ja henkilötietojen suojaa koskevien oikeuksien välinen jännite on digitaalisessa ympäristössä erilainen. Internetin teknologia ei vaikuta vain tapaan, jolla tiedonvälitystä ja yksityiselämän kunnioittamista ja henkilötietojen suojaa koskevat oikeudet vaikuttavat toisiinsa, vaan myös tapaan, jolla niitä punnitaan. Tästä syystä unionin tuomioistuimen edellä mainitussa ”oikeutta tulla unohdetuksi” koskevassa oikeuskäytännössä viitataan hakukoneen ylläpitäjän ”mahdollisuuksiin”, ”valtuuksiin” ja ”vastuisiin”. Näin on myös tapauksessa, jossa hakutulosten luettelosta poistamista koskeva pyyntö perustuu siihen, että linkki, jonka hakutulosten luettelosta poistamista pyydetään, johtaa väitetysti virheellisiä tietoja sisältävälle verkkosivulle. Hakukoneen ylläpitäjää ei voida velvoittaa suorittamaan yleistä internetsivustoille sijoitettujen sisältöjen seurantaa ja tutkimaan näiden sisältöjen todenperäisyyttä. Tällainen seuranta olisi myös äärimmäisen vaikea toteuttaa. Hakukoneen ylläpitäjällä ei myöskään ole mahdollisuuksia tarkastaa jälkeenpäin, onko hakutuloksissa näkyvällä internetsivulla julkaistun artikkelin sisältö todenperäinen vai virheellinen, koska sillä ei ole internetsivun toimittajan hallussa olevia tietoja eikä valtuuksia tällaisen tarkastuksen tekemiseen.

36. Samaan aikaan ei voida kuitenkaan jättää huomiotta hakukoneen ylläpitäjän erityistä vastuuta tiedonkulun portinvartijana. Koska ylläpitäjän rooli ei ole pelkästään tekninen ja neutraali vaan ylläpitäjällä on aktiivinen asema internetissä tapahtuvassa tiedonvälityksessä, johon sen liiketoimintamalli perustuu ja josta se saa tuloja, sen on vastaavasti toimittava aktiivisesti hakutuloksista virheellisiä henkilötietoja sisältävien sisältöjen poistamisessa, kunhan tämä tehtävä pysyy sen valtuuksien ja mahdollisuuksien rajoissa. Tässä yhteydessä huomautan, että tiettyjen julkaisualustojen toimintaan tiedonkulun portinvartijoina liittyvää erityistä vastuuta korostetaan asiassa Glawischnig-Piesczek 3.10.2019 annetussa tuomiossa,[36] jossa unionin tuomioistuin totesi, että sähköisestä kaupankäynnistä annetun direktiivin[37] säännökset eivät estä kansallisia tuomioistuimia velvoittamasta hostingpalvelujen tarjoajia paitsi poistamaan tietyn henkilön kunniaa loukkaavien väitteiden vuoksi jo aiemmin laittomiksi todetut tiedot tai estämään pääsyn niihin, myös poistamaan ydinsisällöltään samanlaiset tiedot, jotta tällainen tieto ei leviäisi siitä huolimatta, että alkuperäinen sisältö on poistettu. Siten yksilöllisten oikeuksien tehokkaan suojan suhde niihin pääasiallisiin tapoihin, joilla tieto leviää internetissä, oikeuttaa unionin tuomioistuimen mukaan erityisen seurantavelvoitteen asettamisen (yleinen seuranta olisi yhteensopimatonta sähköisestä kaupankäynnistä annetun direktiivin 15 artiklan 1 kohdan kanssa) myös julkaisualustan taloudellisten etujen kustannuksella, kunhan se ei ole välittäjille kohtuuton

[36] C-18/18, EU:C:2019:821.

[37] Tietoyhteiskunnan palveluja, erityisesti sähköistä kaupankäyntiä, sisämarkkinoilla koskevista tietyistä oikeudellisista näkökohdista 8.6.2000 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EYVL 2000, L 178, s. 1).

rasite. Vastaava tarkoitus on myös toimilla, joiden tarkoituksena on torjua verkossa leviävää disinformaatiota ja vihapuhetta,[38] ja unionin oikeuden suuntauksella asettaa Googlen kaltaisille alustoille lisää internetsivustoille sijoitettujen sisältöjen seurantavelvoitteita tietyillä aloilla.[39]

e) Nyt esillä olevassa asiassa ehdotetut ratkaisut

37. Edellä esitetyssä yleisessä asiayhteydessä ratkaisut, joita erityisesti pääasian asianosaiset ja ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ovat esittäneet, eivät vakuuta.

38. Toisin kuin pääasian valittajat esittävät, hakutulosten luettelosta poistamista koskevaa pyyntöä ei voida toteuttaa pelkästään sellaisen asianomaisen henkilön yksipuolisen pyynnön nojalla, joka väittää, näyttämättä väitettään toteen, että kyseinen sisältö sisältää virheellisiä tietoja, ennen kaikkea jos vaikuttaa siltä, kuten pääasian valittajien tapauksessa, että kyseessä ovat henkilöt, joiden asema talouselämässä johtaa lähtökohtaisesti siihen, että heidän toimintaansa koskee yleisön tiedonsaantioikeus. Tällaisessa ratkaisussa asianomainen voisi päättää yksipuolisesti itseään koskevien sisältöjen poistamisesta hakutulosten luettelosta ilman, että väitteiden tueksi esitettyjen perusteiden pätevyyttä olisi mahdollista tutkia, mikä johtaisi siihen, että internetsivun toimittajan oikeus tiedonvälitykseen ja yleisön oikeus vastaanottaa tietoja uhrattaisiin suhteettomasti ja perusteettomasti eikä näiden oikeuksien asemaa demokraattisessa yhteiskunnassa otettaisi lainkaan huomioon. Myöskään Googlen esittämä ratkaisu, jossa hakukoneen ylläpitäjä jätettäisiin kokonaan menettelyn ulkopuolelle ja velvoitettaisiin asianomainen henkilö kääntymään internetsivun toimittajan puoleen ja vaatimaan väitetysti virheellinen sisällön poistamista, ei vakuuta. Tällainen ratkaisu jättäisi henkilön, joka katsoo, että hänen yksityiselämän kunnioittamista ja henkilötietojen suojaa koskevia oikeuksiaan on rikottu, kokonaan aseettomaksi. Jos internetsivun toimittaja kieltäytyisi poistamasta tietoa, se jatkaisi leviämistään hakukoneen avulla, mikä tapauksessa, jossa tieto todella olisi virheellinen, rikkoisi edelleen perusteettomasti asianomaisen henkilön perusoikeuksia. Tämä ratkaisu olisi päinvastainen kuin edellinen ratkaisu, ja erilaisten perusoikeuksien punninnassa kallistutaan kokonaan tiedonvälityksen vapauden puoleen, mikä johtaa perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklan mukaisten yksityiselämän kunnioittamista ja henkilötietojen suojaa koskevien oikeuksien suhteettomaan ja perusteettomaan uhraamiseen. Lopuksi on todettava, että myös ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämä ratkaisu, jossa asianomaisen henkilön olisi mahdollisuuksien mukaan vedottava oikeusviranomaiseen internetsivun toimittajaa vastaan, johtaisi mielestäni perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklan mukaisten oikeuksien suhteettomaan uhraamiseen. Ensinnäkin tieto leviää internetissä hyvin nopeasti ja virheellisiksi todettujen tietojen poistaminen myöhemmin on erittäin vaikeaa, mikä on vaikeasti yhteen sovitettavissa jopa nopeutettujenkin tuomioistuinmenettelyjen kanssa, ja asianomaiselle saattaa koitua tästä jopa korjaamatonta vahinkoa. Toiseksi tällainen ratkaisu saattaisi osoittautua vaikeasti toteutettavaksi kaikissa niissä internetin ekosysteemissä varsin tavallisissa tapauksissa, joissa riidanalaisen sisällön julkaisseen internetsivun ylläpitäjän, joka saattaa olla sijoittautunut kolmanteen maahan tai jonka tunnistaminen voi olla vaikeaa, tuomioistuimeen haastaminen voi olla käytännössä varsin hankalaa. Lisäksi mikäli katsottaisiin, että mahdollisuus nostaa kanne

[38] Viittaan erityisesti käytännesääntöihin verkossa esiintyvät laittoman vihapuheen torjumiseksi vuodelta 2016 (https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/combatting-discrimination/racism-and-xenophobia/eu-code-conduct-countering-illegal-hate-speech-online_en) ja disinformaatiota koskeviin käytännesääntöihin vuodelta 2018 (https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/code-practice-disinformation), jotka komissio on laatinut ja jotka tärkeimmät sähköiset julkaisualustat ovat hyväksyneet.

[39] Tämänsuuntaisia ovat tekijänoikeudesta ja lähioikeuksista digitaalisilla markkinoilla ja direktiivien 96/9/EY ja 2001/29/EY muuttamisesta 17.4.2019 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2019/790 (EUVL 2019, L 130, s. 92) 17 artikla ja verkossa tapahtuvaan terroristisen sisällön levittämiseen puuttumisesta 29.4.2021 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/784 (EUVL 2021 L 172, s. 79) 3 ja 5 artikla.

sisällön tarjoajaa vastaan on pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa asianomaisen henkilön oikeuksien turvaamisen kannalta ratkaisevaa, siitä seuraisi, että hakukoneen ylläpitäjä vapautuisi vastuusta, mikä puolestaan olisi itsessään yhteensopimaton sekä hakukoneiden toimintaan liittyvän henkilötietojen käsittelyn itsenäisen luonteen tunnustamisen että sen unionin tuomioistuimen toteaman periaatteen kanssa, jonka mukaan asianomaisen henkilön on voitava kääntyä rekisterinpitäjän puoleen, jotta häntä koskevat tiedot voitaisiin poistaa hakutulosten luettelosta riippumatta siitä, että riidanalaisen sisällön ensimmäisenä internetissä julkaissut toimija on jo poistanut nämä tiedot. Kuten olen jo edellä huomauttanut, tämä periaate, yhdessä hakukoneille internetin sisältöjen levittäjänä ja siten yksilöille heitä koskevien tietojen julkaisemisesta verkossa aiheutuvan vahingon laajentajana tunnustetun aseman kanssa, on esteenä kaikille sellaisille ratkaisuille, joissa hakukoneen ylläpitäjä vapautetaan sille rekisterinpitäjän ominaisuudessa kuuluvasta velvoitteesta noudattaa lainmukaisuuden edellytyksiä, joihin myös käsiteltyjen tietojen täsmällisyys kuuluu.

39. Kaikissa tarkastelluissa ratkaisuissa tasapainon painopiste kallistuu kokonaan yhden esillä olevassa asiassa merkityksellisen oikeuden puoleen, vaikka olisi löydettävä tasapainopiste, jossa asiassa merkityksellisiin perusoikeuksiin puututaan niin vähän kuin mahdollista. Seuraavissa huomautuksissa selvennän, kuinka tämä tasapainopiste on mielestäni määritettävä.

f) Ehdotettu ratkaisu ja ”procedural data due process”

40. Pääasiassa kyseessä olevan tapauksen kaltaisessa asiassa, jossa oikeus hakutulosten luettelosta poistamiseen riippuu lähinnä hakutulosten luettelosta poistetussa sisällössä esitettyjen tietojen todenperäisyyden vahvistamisesta ja siten hakukoneen ylläpitäjän käsittelemien henkilötietojen täsmällisyydestä, ainoa mahdollinen ratkaisu on mielestäni erityisen ”oikeudenmukaisen menettelyn” (procedural fairness) määrittäminen.

41. Internetin ekosysteemissä on syntynyt ”yksityisiä toimivaltuuksia” – myös välineen teknisten ominaisuuksien vuoksi ja talouden dynamiikasta johtuvan taloudellisen ja sosiaalisen vaikutusvallan vääjäämättömän harvoille johtaville julkaisualustoille keskittymisen vuoksi –, joilla voi olla huomattava vaikutus perusoikeuksien, erityisesti perusoikeuskirjan 7, 8 ja 11 artiklassa vahvistettujen oikeuksien harjoittamiseen. Näiden perusoikeuksien tosiasialliseen harjoittamiseen kohdistuva vaikutus johtuu vääjäämättä erityisesti eräiden julkaisualustojen asemasta tiedon portinvartijana. Tämän ilmiön torjumiseksi unionin tuomioistuin on ”oikeutta tulla unohdetuksi” koskevassa oikeuskäytännössään lähinnä tunnustanut perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklan mukaisten perusoikeuksien välittömän horisontaalisen oikeusvaikutuksen. Loogisesti seuraava askel näiden oikeuksien toteuttamiseksi on tunnustaa henkilötietojen käsittelystä vastaavien sähköisten julkaisualustojen osalta yksityisille riittävät menettelylliset takeet, joita vastaavat julkaisualustojen velvoitteet, jotka on luonnollisesti mukautettu teknologisen välineen luonteeseen ja internetympäristössä tapahtuvien perusoikeuskonfliktien ominaispiirteisiin. Internetin maailmassa on nähdäkseni tarvetta jonkinlaiselle hyvälle tai oikeudenmukaiselle tietohallinnolle (procedural data due process). [40]

42. Yksityisellä on GDPR:n nojalla oikeus pyytää poistamaan hakutulosten luettelosta internetsivu, joka sisältää häntä koskevia tietoja, joita hän ei pidä todenperäisinä. Tämän oikeuden käyttämiseen liittyy kuitenkin mielestäni velvollisuus osoittaa seikat, joihin pyyntö perustuu, ja esittää edes jotakin näyttöä siitä, että sisältö, jonka poistamista hakutulosten

[40] Ks. tämän osalta Crawford, K. ja, Schultz, J., *Big Data and Due process: Towards a Framework to Redress Predictive Privacy Harms*, *Boston College Law Review*, 2014, s. 93

luettelosta pyydetään, on virheellinen, mikäli tämä ei erityisesti kyseessä olevan tiedon luonteen vuoksi ole ilmeisen mahdotonta tai suhteettoman vaikeaa.[41] Tällaisen rasitteen määrääminen vaikuttaa johdonmukaiselta tietosuoja-asetuksen sanamuodon ja rakenteen kanssa, sillä siinä rekisteröidyille tunnustetuille erilaisille oikaisu-, poistamis-, rajoitus- ja vastustamisoikeuksille on asetettu erityisiä edellytyksiä, joiden täyttyminen niihin vetoavan on näytettävä toteen.

43. Hakukoneen ylläpitäjä, jolle tällainen hakutulosten luettelosta poistamista koskeva pyyntö esitetään, on tiedonvälittäjän asemansa ja siitä johtuvien vastuidensa vuoksi velvollinen suorittamaan sellaiset pyynnön perustelujen selvittämistä koskevat tarkistukset, jotka ovat sen konkreettisten mahdollisuuksien rajoissa. Nämä tarkistukset voidaan tehdä hakukoneen ylläpitäjän hallussa olevista tiedoista, joissa viitataan asianomaiseen henkilöön ja riidanalaisen sisällön julkaisseen internetsivun toimittajaan ja jotka hakukoneen ylläpitäjä voi analysoida nopeasti hallussaan olevilla teknologisilla välineillä. Lisäksi hakukoneen ylläpitäjän on, mikäli mahdollista, aloitettava viipymättä vuoropuhelu tiedon alun perin julkaisseen internetsivun toimittajan kanssa ja tarjota tälle mahdollisuus esittää omat perusteensa käsiteltyjen henkilötietojen todenperäisyyden ja lainmukaisuuden tueksi. Lopuksi hakukoneen ylläpitäjän on päätettävä, hyväksyykö vai hylkääkö se hakutulosten luettelosta poistamista koskevan pyynnön, ja esitettävä päätökselleen lyhyt perustelu.

44. Ainoastaan siinä tapauksessa, että kyseisten tietojen todenperäisyydestä tai virheellisyydestä on edelleen olemassa epäilys tai jos virheellisten tietojen merkitys on julkaisun asiayhteydessä ilmeisen vähäinen eivätkä tiedot eivät ole arkaluonteisia, hakukoneen ylläpitäjä voi hylätä pyynnön. Asianomainen henkilö voi tällöin vedota oikeusviranomaiseen, joka on toimivaltainen tutkimaan asian, tai GDPR:n 51 artiklassa tarkoitettuun valvontaviranomaiseen, jolle voidaan esittää hakukoneen ylläpitäjän päätöstä koskeva valitus.

45. Jos sisältö koskee henkilöä, jolla on edellä esitetyn kaltainen julkinen asema, oikeudella tiedonvälitykseen on periaatteessa suurempi painoarvo kuin perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklan mukaisilla oikeuksilla, ja hakutulosten luettelosta poistamista koskevan päätöksen on perustuttava erityisen painaviin tiedon virheellisyyttä koskeviin selvityksiin. Mikäli tiedon todenperäisyydestä tai virheellisyydestä on tällaisissa tapauksissa olemassa perusteltu epäily, hakutulosten luettelosta poistaminen ei mielestäni ole mahdollista. Joka tapauksessa etenkin silloin, kun riidanalainen sisältö koskee henkilön toimintaa hänen julkisessa asemassaan, hakutulosten luettelosta poistamiseen ei voida suostua, jos riidanalaisessa sisällössä ilmaistaan vain mielipiteitä, vaikka ne olisi erittäin kriittisiä tai esitetty värikkääseen ja epäkunnioittavaan sävyyn, tai kysymyksessä on satiiri.[42] Mahdollisuus virheellisten tietojen oikaisemiseen koskee nimittäin tosiseikoista annettuja tietoja, ei mielipiteitä, jotka vievät eteenpäin demokraattisessa yhteiskunnassa käytävää julkista keskustelua, kunhan niissä ei sorruta kunnianloukkaukseen. Sen sijaan on selvää, että myös tapauksessa, jossa pyyntö on aluksi hylätty, hakukoneen ylläpitäjä on velvollinen poistamaan sisällön hakutulosten luettelosta, mikäli tieto todetaan virheelliseksi tuomioistuimessa.

[41] BGH:n käsiteltävänä olevassa asiassa virheellisiksi väitetyt tiedot koskevat lähinnä valittajien hallinnoiminen yhtiöiden taloustietoja. Näin ollen on vaikea väittää, että pääasian valittajien olisi mahdotonta esittää ainakin jonkinlaista näyttöä riidanalaisissa artikkeleissa esitettyjen tietojen virheellisyydestä.

[42] Ks. mm. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 25.5.2021, Milosavljevic v. Serbia (CE:ECHR:2021:0525JUD005757414, 63 kohta).

46. Lopuksi, mikäli se tapauksen olosuhteissa on asianomaiselle henkilölle aiheutuvan korjaamattoman vahingon välttämiseksi suotavaa, hakukoneen ylläpitäjä voi keskeyttää hakutuloksissa esittämisen väliaikaisesti[43] tai ilmoittaa hakutulosten yhteydessä, että kyseinen linkki johtaa sisältöön, jonka eräiden tietojen paikkansapitävyys on kiistetty,[44] tämän kuitenkaan vaikuttamatta, in primis, internetsivuston toimittajan oikeuteen riitauttaa tällainen menettely tuomioistuimessa.

47. Ehdotetussa ratkaisussa asiassa merkitykselliset oikeudet ovat mielestäni tasapainossa, ja sillä vältytään myös tekemästä Googlesta ”totuustuomaria” tai toteuttamasta jonkinlaista verkossa jaettavan tiedon yksityistä sensuuria. Tämä viimeksi mainittu uhka voisi helposti toteutua, jos hakukoneen ylläpitäjälle asetettaisiin yleisiä velvoitteita olla näyttämättä virheellisiä tietoja sisältäviä julkaisuja tai yleisiä velvoitteita tutkia, ovatko hakutulosten luettelosta poistamista koskevan pyynnön kohteena olevat tiedot todenperäisiä vai virheellisiä. Tällaisessa tapauksessa hakukoneen ylläpitäjä saattaisi näet pyrkiä välttämään mahdollisia vastuita ja olla taipuvainen poistamaan hakutulosten luettelosta kaiken epäilyttävän sisällön myös tapauksissa, joissa ei ole mitään perusteltua syytä pitää tietoja paikkansapitämättöminä, mikä puolestaan vaarantaisi vakavasti tiedonvälityksen vapauden. Tämän uhan torjumiseksi on hyödyllistä antaa hakutulosten luettelosta poistamista koskevan oikeuden käytölle menettelyllinen luonne siten, että kaikille asianosaisille asetetaan erityisiä velvoitteita.

48. Edellä esitettyjen huomautusten perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen seuraavasti: GDPR:n 17 artiklan 3 kohdan a alakohtaa on tulkittava siten, että hakukoneen ylläpitäjälle indeksoidussa sisällössä olevien tietojen väitetyn virheellisyyden perusteella esitetyn hakutulosten luettelosta poistamista koskevan pyynnön tarkastelun yhteydessä tehtävä 7, 8, 11 ja 16 artiklassa tarkoitettujen vastakkaisten perusoikeuksien punninta ei voi perustua ratkaisevasti siihen, voiko asianomainen henkilö kohtuudella – esimerkiksi välitoimimenettelyssä – saada oikeussuojaa sisällön tarjoajaa vastaan. Tällaisen pyynnön yhteydessä asianomaisen on esitettävä ainakin jonkinlaista näyttöä sen sisällön virheellisyydestä, jonka hakutulosten luettelosta poistamista pyydetään, mikäli tämä ei erityisesti kyseessä olevan tiedon luonteen johdosta ole ilmeisen mahdotonta tai suhteettoman vaikeaa. Hakukoneen ylläpitäjän on tehtävä konkreettisten mahdollisuuksiensa rajoissa olevat selvitykset ja otettava, mikäli mahdollista, yhteyttä indeksoidun internetsivun toimittajaan. Mikäli se tapauksen olosuhteissa on asianomaiselle henkilölle aiheutuvan korjaamattoman vahingon välttämiseksi suotavaa, hakukoneen ylläpitäjä voi keskeyttää hakutulosten esittämisen väliaikaisesti tai ilmoittaa hakutulosten yhteydessä, että tiettyjen sisältöjen, joihin kyseinen linkki johtaa, sisällössä olevien tietojen todenperäisyys on kiistetty.

C Toinen ennakkoratkaisukysymys

49. Toisella ennakkoratkaisukysymyksellä BGH kysyy unionin tuomioistuimelta lähinnä, onko direktiivin 95/46 12 artiklan b alakohdan ja 14 artiklan ensimmäisen kohdan a alakohdan ja GDPR:n 17 artiklan 3 kohdan a alakohdan nojalla suoritettavassa perusoikeuskirjan 7, 8, 11 ja 16 artiklassa tarkoitettujen vastakkaisten oikeuksien ja etujen punninnassa, joka tehdään hakukoneen ylläpitäjälle rekisterinpitäjän ominaisuudessa esitetyn hakutulosten luettelosta poistamista koskevan sellaisen pyynnön yhteydessä, jolla vaaditaan poistamaan luonnollisen

[43] Oikeudesta käsittelyn rajoittamisesta määrätyksi ajaksi säädetään nimenomaisesti GDPR:n 18 artiklan 1 kohdan a alakohdassa niiden tapausten osalta, joissa rekisteröity kiistää henkilötietojen paikkansapitävyyden, jolloin käsittelyä rajoitetaan ajaksi, jonka kuluessa rekisterinpitäjä voi varmistaa niiden paikkansapitävyyden.

[44] Ks. tämäntyyppisestä ratkaisusta Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 10.3.2009, Times Newspaper Ltd v. Yhdistynyt kuningaskunta (nro 1 ja nro 2) (CE:ECHR:2009:0310JUD000300203).

henkilön nimellä tehdyn haun tuloksista tätä henkilöä esittävät esikatselukuvina näytettävät valokuvat, pidettävä ratkaisevana mainitut valokuvat alun perin julkaissutta internetjulkaisua, jota hakukone ei näytä mutta johon johtava linkki on tällaisten esikatselukuvien yhteydessä. BGH:n mukaan valittajien valokuvat eivät erikseen tarkasteltuina tuo julkiseen keskusteluun mitään lisää, mutta artikkelin asiayhteydessä ne kuitenkin osaltaan välittävät artikkelissa ilmaistuja tietoja ja mielipiteitä.

50. Google pitää tätä kysymystä hypoteettisena yhtäältä sen vuoksi, että toisin kuin ennakkoratkaisupyynnöstä sen mukaan ilmenee, pääasian riita-asia ei koske valittajien nimellä tehdyn kuvahaun tulosten luettelosta poistamista koskevaa pyyntöä vaan yleistä kieltoa näyttää esikatselukuvia kuvista, jotka on julkaistu yhdessä riidanalaisista artikkeleista, ja toisaalta siksi, että kyseiset valokuvat eivät ole näkyneet Googlen hakutulosten luettelossa syyskuun 2017 jälkeen eivätkä riidanalaiset artikkelit ole olleet g-netin sivustolla enää 28.6.2018 jälkeen. Tässä yhteydessä on muistutettava, että unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yksinomaan kansallisen tuomioistuimen, jossa asia on vireillä ja joka vastaa annettavasta ratkaisusta, tehtävänä on asian erityispiirteiden perusteella harkita, onko ennakkoratkaisu tarpeen asian ratkaisemiseksi ja onko sen unionin tuomioistuimelle esittämillä kysymyksillä merkitystä asian kannalta.[45] Unionin tuomioistuin voi kieltäytyä vastaamasta kansallisen tuomioistuimen esittämään ennakkoratkaisukysymykseen vain, jos on ilmeistä, että unionin oikeuden tulkitsemisella, jota kansallinen tuomioistuin on pyytänyt, ei ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen tai jos kyseinen ongelma on luonteeltaan hypoteettinen taikka jos unionin tuomioistuimella ei ole tiedossaan niitä tosiseikkoja tai oikeudellisia seikkoja, jotka ovat tarpeen, jotta se voisi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyihin kysymyksiin.[46] Nyt esillä olevassa asiassa ei unionin tuomioistuimelle toimitetun asiakirja-aineiston nojalla ole ilmeistä, ettei ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämä direktiivin 95/46 ja GDPR:n säännösten tulkintaa koskevalla kysymyksellä olisi mitään yhteyttä pääasian tosiseikkoihin tai kohteeseen. Erityisesti siitä, etteivät kyseiset valokuvat eivätkä riidanalaiset artikkelit ole enää g-net-sivustolla, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa pitävänsä lähtökohtanaan sitä, että kyseisen sisällön poistaminen on pelkästään väliaikaista ja että pääasian valittajilla on edelleen hakutulosten luettelosta poistamista koskevan pyyntönsä ratkaisuun liittyvä intressi. Näissä olosuhteissa pyydetyn tulkinnan tosiasiallisuutta ja hyödyllisyyttä ei mielestäni voida asettaa kyseenalaiseksi.

51. BGH:n esittämän kysymyksen asiasisällöstä on ennen kaikkea huomautettava, että kuten Google perustellusti huomauttaa, internetissä hakukoneella nimen perusteella tehtäviin kuvahakuihin sovelletaan samoja sääntöjä kuin muihinkin internethakuihin. Edellä tämän ratkaisuehdotuksen 1–19kohdassa viitattua unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöä voidaan näin ollen soveltaa myös niihin hakutulosten luettelosta poistamista koskeviin pyyntöihin, joissa viitataan tällaisten kuvahakujen tuloksiin. Näissä tuloksissa luonnollisten henkilöiden valokuvien näyttäminen esikatselukuvina on henkilötietojen käsittelyä, jossa hakukoneen ylläpitäjä toimii direktiivin 95/46 2 artiklan d alakohdassa ja GDPR:n 4 artiklan 7 alakohdassa tarkoitettuna ”rekisterinpitäjänä” ja vastaa vastuidensa, valtuuksiensa ja mahdollisuuksiensa puitteissa siitä, että näitä säädöksiä noudatetaan. Jos hakutulosten luettelosta poistamista koskeva pyyntö koskee kuvahaun tuloksia, hakukoneen ylläpitäjän on punnittava erinäisiä asiassa merkityksellisiä

[45] Ks. tuomio 24.2.2022, Eulex Kosovo (C-283/20, EU:C:2022:126, 28 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

[46] Ks. tuomio 24.2.2022, Eulex Kosovo (C-283/20, EU:C:2022:126, 29 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

perusoikeuksia ja arvioitava, onko etusijalle asetettava asianomaisen henkilön yksityiselämän kunnioittamista ja henkilötietojen suojaa koskevat oikeudet vai sananvapaus ja tiedonvälityksen vapaus. Tässä sen on otettava huomioon asiassa merkityksellisten seikkojen kokonaisuus.[47]

52. On kysyttävä, kuuluuko näihin seikkoihin myös sen verkkosivun sisältö, jolla olevan kuvan poistamista vaaditaan, riippuu mielestäni kyseessä olevan käsittelyn kohteen oikeasta yksilöimisestä ja tällaisen käsittelyn luonteesta. Kuten edellä on todettu, pääasiassa kyseessä olevassa riita-asiassa valittajat pyytävät poistamaan neljä heitä itseään esittävää valokuvaa hakutulosten luettelosta. Pyyntö ei kuitenkaan koske internetsivun toimittajan yhdessä näiden valokuvien kanssa julkaiseman artikkelin tekstiin sisältyviä tietoja eikä näitä kuvia tekstin visuaalisena ja kuvailevana tukena ja kyseisen artikkelin täydentävänä osana. Tähän artikkeliin ja sen yhteydessä julkaistuihin kuviin viittaavan linkin indeksointi verkkohakuun on erillinen, eri kohteeseen liittyvä käsittely, jota valittajat vastustavat erillisellä hakutulosten luettelosta poistamista koskevalla pyynnöllä (jota BGH:n ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys koskee).

53. Toistamalla muualla internetissä julkaistujen luonnollisten henkilöiden valokuvia kuvahaun tuloksissa ja näyttämällä niitä esikatselukuvina irrallaan sisällöstä, johon ne liittyvät, ja poistamalla niiltä se mahdollisesti informatiivinen tai kuvaava merkitys, joka niillä alun perin oli, hakukoneen ylläpitäjä tarjoaa palvelua, jonka yhteydessä se harjoittaa henkilötietojen käsittelyä, joka on itsenäistä ja erillään sekä kuvat sisältävän internetsivun toimittajan toimista että kyseisen sivun indeksoinnista, josta hakupalvelun ylläpitäjä myös vastaa. Kuten BGH perustellusti huomauttaa, tällaisen käsittelyn, jossa osa sisällöstä, jonka on luonut kolmas, itsenäinen osapuoli, erotetaan alkuperäisestä yhteydestään ja näytetään erikseen, luonne huomioon ottaen hakukoneen ylläpitäjä ei vaikuta toimivan välittäjänä vaan pikemminkin sisällöntuottajana.

54. Edellä esitetystä mielestäni seuraa, että sellaisen pyynnön, jossa vaaditaan luonnollista henkilöä esittävien valokuvien poistamista tämän henkilön nimellä tehdyn kuvahaun hakutuloksista, tarkastelun yhteydessä tehtävässä direktiivin 95/46 ja GDPR:n asiaa koskevien säännösten nojalla tehtävän vastakkaisten perusoikeuksien punninnassa on otettava huomioon vain itse valokuvien informatiivinen arvo riippumatta sisällöstä, joiden yhteyteen ne on asetettu internetsivulla, josta ne on otettu. Sitä vastoin tapauksessa, jossa verkkosivulle johtavan linkin hakutulosten luettelosta poistamista koskevassa pyynnössä vastustettaisiin valokuvien näyttämistä tällaisen sivun sisällön asiayhteydessä, punninnassa olisi otettava huomioon nimenomaan valokuvien informatiivinen arvo kyseisessä asiayhteydessä.

55. Googlen kirjallisissa huomautuksissaan esittämät väitteet eivät mielestäni kumoa tätä päätelmää. Vaikka kuvahaussa esikatselukuvien ohessa on linkki, joka johtaa kuvat sisältävän internetsivun sisältöön, hakukone näyttää ne kuitenkin täysin itsenäisesti ja irrallaan valokuvien asiayhteydestä. Toisin kuin internethaussa, jonka tulos ei mahdollista indeksoidun sisällön välitöntä tarkastelua, kuvahaussa graafisen sisällön näyttäminen, internetissä julkaistut esikatselukuvat mukaan lukien, on itsessään käyttäjän hakema tulos riippumatta siitä, päättääkö käyttäjä myöhemmin vierailla alkuperäisellä internetsivulla. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin korostaa, ettei se, että tällainen näyttäminen on Googlen liiketoimintamallin mukaista eivätkä muut ratkaisut olisi teknisesti mahdollisia, aseta tällaiseen näyttämiseen liittyvän tietojen käsittelyn itsenäisyyttä kyseenalaiseksi.

[47] Tällaisessa punninnassa merkityksellisistä seikoista tapauksessa, jossa väitetysti loukkaava menettely koskee valokuvan julkaisua, ks. mm. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio Von Hannover v. Saksa, 7.2.2012, (CE:ECHR:2012:0207JUD004066008, 109–113 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

56. Tietenkään ei voida sulkea pois sitä, että pyytäessään itseään esittävien valokuvien poistamista asianomainen henkilö pyrkii tosiasiassa rajoittamaan pääsyä näiden valokuvien yhteydessä olevan linkin kautta sisältöön, johon valokuvat kuuluvat, ja mahdollisesti siihen sisältyvään yleistä etua koskevaan tietoon. Tässä yhteydessä on kuitenkin todettava, että vaikka valokuvien poistaminen kuvahaun tuloksista epäilemättä rajoittaa mahdollisuuksia löytää sisältö, johon kuvat kuuluvat, mainittu sisältö on kuitenkin edelleen saatavilla perinteisen internethaun kautta. Tällaisen haun avulla saadaan hakutuloksissa olevan linkin kautta näkyviin koko sisältö ja siten myös valokuvat, jotka alkuperäisessä asiayhteydessään täyttävät internetsivun toimittajan niille mahdollisesti antaman tarkoituksen välittäen ja vahvistaen siten tarjottuja tietoja ja ilmaistuja mielipiteitä. Vaikka pääasian oikeudenkäynnissä kyseisten artikkelien hakutulosten luettelosta poistamista koskeva pyyntö hylättäisiin, koska sananvapaus ja tiedonvälityksen vapaus asetetaan etusijalle valittajien yksityiselämän kunnioittamista ja henkilötietojen suojaa koskeviin oikeuksiin nähden, niissä olevien valokuvien poistamista koskevan pyynnön mahdollinen hyväksyminen ei rajoittaisi tätä vapautta liiallisesti eikä perusteettomasti, jos, kuten BGH toteaa, asiayhteydestään erotettuina näiden valokuvien informatiivinen arvo on hyvin vähäinen.

57. Edellisessä kohdassa esitetyt täsmennykset huomioon ottaen johtopäätös, jonka olen esittänyt tämän ratkaisuehdotuksen 56 kohdassa, ei suinkaan johda siihen, että kuvaa koskevalle oikeudelle annettaisiin lähes ehdoton suoja, vaan siinä tunnustetaan tälle oikeudelle oikea ulottuvuus yksilöllisyyteen liittyvien oikeuksien joukossa. Henkilöä esittävä kuva on näet yksi keskeinen persoonallisuuden tunnusmerkki, sillä se ilmentää henkilön ainutlaatuisuutta ja mahdollistaa henkilön erottamisen vertaistensa joukosta. Henkilön oikeus kuvansa suojaamiseen on hänen yksilöllisyytensä toteuttamisen ehto, ja se edellyttää, että henkilöllä on mahdollisuus määrätä kuvansa käytöstä ja erityisesti kieltää sen levittäminen.[48] Tästä seuraa, että vaikka valokuvien julkaiseminen epäilemättä kuuluu sananvapauden ja tiedonvälityksen vapauden piiriin,[49] yksityisyydensuojan turvaaminen on tässä asiayhteydessä erityisen merkityksellistä, koska valokuvat voivat välittää erityisen henkilökohtaisia ja jopa intiimejä tietoja henkilöstä tai hänen perheestään.[50]

58. Edellä esitettyjen huomautusten perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa toiseen ennakkoratkaisukysymykseen seuraavasti: direktiivin 95/46 12 artiklan b alakohtaa ja 14 artiklan ensimmäisen kohdan a alakohtaa ja GDPR:n 17 artiklan 3 kohdan a alakohtaa on tulkittava siten, että perusoikeuskirjan 7, 8, 11 ja 16 artiklassa vahvistettujen vastakkaisten perusoikeuksien nojalla suoritettavassa punninnassa, joka tehdään hakukoneen ylläpitäjälle esitetyn hakutulosten luettelosta poistamista koskevan sellaisen pyynnön yhteydessä, jolla vaaditaan poistamaan luonnollisen henkilön nimellä tehdyn kuvahaun tuloksista esikatselukuvina näytetyt mainittua henkilöä esittävät valokuvat, ei ole otettava huomioon sitä internetjulkaisua, jossa mainitut valokuvat on alun perin julkaistu.

[48] Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio Von Hannover v. Saksa, 7.2.2012 (ECLI:CE:ECHR:2012:0207JUD004066008, 96 kohta).

[49] Ks. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio Verlagsgruppe v. Itävalta, 14.12.2006 (CE:ECHR:2006:1214JUD001052002, 29 ja 40 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

[50] Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio Von Hannover v. Saksa, 7.2.2012 (CE:ECHR:2012:0207JUD004066008, 103 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

V Ratkaisuehdotus

59. Edellä esitettyjen huomautusten valossa ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa Bundesgerichtshofin (ylin yleinen tuomioistuin, Saksa) esittämiin ennakkoratkaisukysymyksiin seuraavasti:

1) Luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta 27.4.2016 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 17 artiklan 3 kohdan a alakohtaa on tulkittava siten, että hakukoneen ylläpitäjälle indeksoidussa sisällössä olevien tietojen väitetyn virheellisyyden perusteella esitetyn hakutulosten luettelosta poistamista koskevan pyynnön tarkastelun yhteydessä tehtävä 7, 8, 11 ja 16 artiklassa tarkoitettujen vastakkaisten perusoikeuksien punninta ei voi perustua ratkaisevasti siihen, voiko asianomainen henkilö kohtuudella – esimerkiksi välitoimimenettelyssä – saada oikeussuojaa sisällön tarjoajaa vastaan. Tällaisen pyynnön yhteydessä asianomaisen on esitettävä ainakin jonkinlaista näyttöä sen sisällön virheellisyydestä, jonka hakutulosten luettelosta poistamista pyydetään, mikäli tämä ei erityisesti kyseessä olevan tiedon luonteen johdosta ole ilmeisen mahdotonta tai suhteettoman vaikeaa. Hakukoneen ylläpitäjän on tehtävä konkreettisten mahdollisuuksiensa rajoissa olevat selvitykset ja otettava, mikäli mahdollista, yhteyttä indeksoidun internetsivun toimittajaan. Mikäli se tapauksen olosuhteissa on asianomaiselle henkilölle aiheutuvan korjaamattoman vahingon välttämiseksi suotavaa, hakukoneen ylläpitäjä voi keskeyttää hakutulosten esittämisen väliaikaisesti tai ilmoittaa hakutulosten yhteydessä, että tiettyjen sisältöjen, joihin kyseinen linkki johtaa, sisällössä olevien tietojen todenperäisyys on kiistetty.

2) Yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta 24.10.1995 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 95/46/EY 12 artiklan b alakohtaa ja 14 artiklan ensimmäisen kohdan a alakohtaa ja asetuksen 2016/679 17 artiklan 3 kohdan a alakohtaa on tulkittava siten, että perusoikeuskirjan 7, 8, 11 ja 16 artiklassa vahvistettujen vastakkaisten perusoikeuksien nojalla suoritettavassa punninnassa, joka tehdään hakukoneen ylläpitäjälle esitetyn hakutulosten luettelosta poistamista koskevan sellaisen pyynnön yhteydessä, jolla vaaditaan poistamaan luonnollisen henkilön nimellä tehdyn kuvahaun tuloksista esikatselukuvina näytetyt mainittua henkilöä esittävät valokuvat, ei ole otettava huomioon sitä internetjulkaisua, jossa mainitut valokuvat on alun perin julkaistu.